

Skočir, ki se je s takimi knjigami gotovo identificiral. Zato so njegove živo izrazne, a v svoji stilizaciji v spominsko odmaknjenost zazrte ilustracije Bizjakovih knjig zadržan izraz v polpreteklo nekdanjost zagledanega duha in osebne avtorjeve afinitete, ki je našla, kot sporočajo njegove slike, v doživetju umetnosti, združenem z mladostnimi življenjskimi izkušnjami, ustvarjalni impulz in lastno potrditev ter celo izhodišče za pojmovanje lepote, ki vsakdanjo, tudi topografsko lokalizirano realnost, kakršno zaslutimo iz Bizjakovih zgodb, prestavlja v praznje obarvano in krhko občuteno ter s krasilnimi vzorci prepreženo, a

nežno razčlenjeno pripovedno monumentalnost. V tej historični konstelaciji pa Skočirjeve ilustracije v življenju na novo odkrivajo poleg človeške moči, samote, strahu in naravne prvobitnosti, posebej utelešene v neukročenih živalih, tudi nežno lepoto, dojeto v poetičnem doživljanju narave in prazničnem zavetju skrbno izrisanih interierov, ne da bi zaničkale najbolj vsakdanjo realnost ter stopile iz realistično otipljive Bizjakove zgodbe, iz katere se v siju lune prebujajo med živalmi pisateljeve neizsanjane otroške sanje.

Milček Komelj

## TRI GRIMMOVE PRAVLJICE V LUTKOVNEM GLEDALIŠČU MARIBOR

V lutkovnem gledališču živijo pravljice svoje likovno-scensko, igralsko in zrežirano življenje. Pa naj gre za krstne uprizoritve povsem izvirnih del ali za dramatizacije tistih pravljic, ki si jih kot prve priključimo v spomin, ko nekdo izgovori besedo »pravljica«. Pravljice so najhvaležnejši material za lutkovno predstavo. Povečini imajo izdelano dramaturgijo in dramsko napetost že v sebi, zato je lahko njihov prenos v dramatizirano obliko in pozneje v prostor lutkovnega odra precej nezahteven. Odločitev, kako pravljico spremeniti in jo dramatizirati, da bo zadostila pogojem gledališča, se potem vrti samo okrog dopisa dialogov, če je pravljica bolj opisna, okrog domisleka likovne podobe, lutkovne tehnike, predvsem pa redukcije na bistvene elemente, ki določajo pravljico.

Zgledni primeri za zgoraj naštete trditve so tri dramatizacije pravljic bratov Grimm češkega režiserja **Pavla Polaka** v **Lutkovnem gledališču Maribor**. *Concerto Grosso* (po *Bremenskih mestnih godcih*), *Sneguljčico* in *Pepelko* v prvi vrsti

povezujejo mehčanje krutih elementov, nevsiljiva komičnost in prijazen pristop k malim gledalcem. To so tudi sicer Polakove stalnice, od koder verjetno izvira priljubljenost sleherne njegove predstave. Zdaj se jih je v Mariboru nabralo že kar veliko, ob zgoraj naštetih so to še predstave, *Ko pride Zvezda*, *Vodni mož in lepa Polona*, *Butalci* in *Prihaja cirkus*. Vendar nas bodo v nadaljevanju zanimale predvsem tri predstave po motivih pravljic bratov Grimm.

*Concerto Grosso* je nastal po Polakovi dramatizaciji v prevodu Marjana Pungartnika, ob režiji je Pavel Polak tudi avtor scenografije, lutke in kostume je izdelala Breda Varl. Zaigrali pa so Petra Caserman, Karla Godič, Davorin Kramberger, Danilo Trstenjak in Maksimiljan Dajčman. V *Concertu Grosso* je Polak izpeljal zgodbo iz glasbe, ki je v osnovi *Bremenskih mestnih godcev*. Tam se živali, ki so odslužile gospodarjem, odpravijo v Bremen za godce. Ponoči na poti obtičijo v gozdu, preženejo roparje iz njihovega skrivališča in ostanejo v hiši. Preprosta

zgodba je iztočnica, ki pa pri Polaku dobi drugačen okvir. V začetku nastopi star glasbenik – dirigent, ki za svoj koncert nima glasbenikov. Žalosten zapoje, da velikega koncerta ne bo, ker je ostal samo en glasbenik. Zatem se predstavijo živali, ki v *Concertu Grosso* dobijo osebna imena in mestoma tudi karakterizacijo – so boječe, jecljajoče, pa spet pogumne – pritožujejo se nad petelinovo glasnostjo in podobno. Gozd kot prizorišče je ostal tudi v gledališču, saj glasbenik tam živi, počasi pa se na istem mestu srečajo živali in jadikujejo nad svojo usodo. Odpravijo se po svetu, noč jih kot v Grimmovi pravljici zateče pri hiši, tokrat glasbenikovi. Potrkajo, odpre jim glasbenik, ki bi jih naredil kar za godce. Ko pravijo, da to niso, jim zapre vrata pred nosom in odide od doma. Razbojnika – tudi onadva z imeni – snujeta rop glasbenikove zlate trobente. Režiser ju je prikazal zelo smešno in prav nič strašno, čeprav jima je nadel imeni Vihtikij in Vratzavij. Medtem ko odhajata po lestev, se živali vtihotapijo v hišo in jima preprečijo podvig. Nagrajene so s tem, da lahko ostanejo pri glasbeniku. Postanejo pa tudi njegovi pevci, tako da se predstava konča z »velikim koncertom«.

Polak je za *Concerto Grosso* napisal skoraj povsem novo zgodbo. Njegovi so dialogi – bolj humorni in jedrnati, ohranil je sicer živali in roparja, bistveni dodatek – ostarelega glasbenika pa je ustvaril sam in z njim dodal simpatično, človeško noto. Črno-belemu slikanju dobrih živali in slabih ljudi je primaknil dobrega človeka in s tem pripeljal zgodbo do še bolj pomirjujočega konca, kot je to v izvirni pravljici bratov Grimm. Z vsemi drobnimi humornimi akcijami in verbalnimi dodatki, pa je približal predstavo otrokom in jo naredil bolj komunikativno, kot bi bila v primeru, če bi na lutkovni oder prenesel izvirno zgodbo.

Po kronološkem zaporedju nastajanja predstav sledi *Sneguljčica*. Polakovo dra-

matizacijo je prevedla Majda Potrata in dopisala pesmico o škrtatih. Igrajo pa Karla Godič, Danilo Trstenjak in Maksimiljan Dajčman. Lutke, scena in kostumi so delo Zdeneka Bauerja. Tudi tokrat je režiser dodal okvirno zgodbo treh igralcev, ki uprizarjajo igro o Sneguljčici. Igro v igri je podkrepil še z njihovimi intervencijami v dogajanje in jih postavil v vlogo pripovedovalcev, povezovalcev, tako da je njihova retorika pravljlična: » Za devetimi gorami,...« Zgodbo o Sneguljčici je omejil na najbolj bistvene točke, odvzel krute podrobnosti, kot je lovčev dokaz, da je Sneguljčico res umoril. V Grimmovi pravljici lovec zakolje srnjaka, izreže pljuča in jetra, kar mačeha zaužije, misleč, da so to Sneguljčičina jetra in pljuča. Pa tudi konca z mačehino smrtjo, ko je morala plesati v razbeljenih čevljih, pri Polaku ni. Lovec je pri Polaku služabnik Žane in ima za spoznanje večjo vlogo. Od trikratnega poskusa mačeha, da bi umorila Sneguljčico, je ostal samo zadnji z zastrupljenim jabolkom. Več poudarka je na palčkih, ki so med sabo likovno in glasovno zelo različni, čeprav jih igra en igralec, naslikani pa duhovito. V gledališkem smislu se je režiser Polak poigral s problemom perspektive, saj so lutke palčkov pri odhodu in prihodu majhne, kot da jih gledamo od daleč, ko pa so pred nami in skupaj s Sneguljčico, so velike. S to rešitvijo je pripomogel k šaljivemu vzdušju in vse prizore s palčki naredil še bolj tople in prijazne. Predstava Sneguljčice je tako izzvenela v prijaznem duhu, z manj dramatičnimi poudarki in več humornimi podtoni, kakršnih v izvirni Sneguljčici ni.

Zadnja od pravljič bratov Grimm v dramtizaciji in režiji Pavla Polaka je *Pepelka*. Premiera je bila decembra lanske leto. Besedilo je obdelala in prevedla Majda Potrata, predstavo je likovno zasnoval Ivan Antoš, igrala pa Metka Jurc.

Tudi tokrat je igrala obenem pripovedovalka, animira lutke in igra vse

vloge. Začne z okvirno pripovedjo in umestitvijo dogajanja na mizo, ki je v tem primeru »majceno kraljestvo«. Tokrat gre za zamejitev prostora in izbrane znake, ki določajo prizorišče – nekaj dreves je gozd, stilizirana hišica dom drvarja Jureta, izrezljana klop in stebri označujejo dvor... Tudi v *Pepelki* je Polak poimenoval vse vloge – očeta, polsestro in *Pepelko*, ki ji je ime Lenka. *Pepelka* je vzdevek, ki si ga zanjo izmislila polsestra Agata. Namesto dveh sester sta tukaj samo mačeha in njena hči. Delujeta kot tandem dveh ošabnih in oholih pojav, ki nenehno ponižujeta *Pepelko*. Oče je v predstavi za spoznanje bolj plastično prikazan kot v pravljici, saj se sramuje svoje pasivnosti. Polak je vstavil tudi prizor na dvoru, ko kralj prepričuje sina, da se mora poročiti – dogovorita se za ples, kjer si bo princ izbral nevesto. Tako je določil večjo vlogo tudi kralju in princu in z dodanim prizorom razgibal dogajanje. Z dialogi je orisal bolj polne značaje ostalih vlog v predstavi. Mačeha in Agata sta hudobni in pretanjeno mučita *Pepelko*. Zavoľo dramske napetosti je skrčil ples iz treh večerov na enega in povečal vlogo golobčkov, ki so nekakšni varuhi *Pepelke* in posredniki med njo in njeno umrlo materjo. Za razliko od *Sneguljčice* je Polak *Pepelko* obarval bolj poetično, včasih celo žalostno, manj je humornih in svetlih barv, ki odlikujejo prvi dve predstavi. Čeprav tudi v *Pepelki*

najde drobne poudarke, ki izzovejo smeh, ta gre seveda na račun obeh zlobnic. Tudi tokrat se je ognil krutostim, ki so v izvirni *Pepelki*, polsestra si ne odreže ne prsta in ne pete, da bi spravila svojo nogo v izgubljeni čevlček, in na koncu ostane samo ponižana in ne kaznovana s slepoto, kot je to pri bratih Grimm. Metka Jurc kot pripovedovalka, animatorka in igralka obvladuje mali prostor in čas dogajanja, ga razvije do konca in spravljivo zaključi s pripovedjo o svatbi, kjer sta manjkali samo mačeha in Agata.

Režiser Pavel Polak je vse tri Grimmove pravljice vzel kot dobro izdelano osnovo, znano in vsem otrokom domačo zgodbo. Prekvalil jih je s svojim načelom, da je krutosti več kot preveč na slehernem koraku in je zato zavestno omilil ali črtal mesta, ki v gledalcu zbujajo neprijetne občutke. Pravljice je obdelal s humorjem, vendar z njemu lastno nevsiljivostjo, obenem pa neverjetno občutljivostjo za ritem, dramaturgijo izbranih prizorov in podrobnosti iz izvirnih pravljič bratov Grimm. Glavni razlog za privlačnost njegovih predstav pa je gotovo ta, da je ohranil vse prepoznavne elemente iz pravljič in jim tako ostal zvest. Ni se izneveril pričakovanjem mladih gledalcev, ki poznajo Grimmove pravljice.

*Katarina Klančnik Kocutar*